మండలి వెంకట కృష్ణారావు

మండలి వెంకట కృష్ణారావు (4 ఆగస్టు 1926 – 27 సెప్టెంబర్ 1997) భారత స్వాతంత్ర్యానంతర ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయ, సామాజిక, విద్యా, సాంస్కృతిక రంగాలలో విశిష్ట సేవలు అందించిన ప్రజానాయకుడు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్‌కు చెందిన నాయకుడిగా లోక్‌సభ సభ్యుడు, ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ్యుడు, రాష్ట్ర మంత్రిగా పనిచేశారు. సాంఘిక సంక్షేమం, విద్య, సాంస్కృతిక వ్యవహారాలు, అధికార భాష అమలు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలుగు భాషాభివృద్ధి, ప్రవాసాంధ్రుల అనుసంధానం వంటి రంగాలలో ఆయన చేసిన కృషికి ప్రత్యేక గుర్తింపు లభించింది. 1975లో జరిగిన మొదటి ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రధాన రూపకర్తల్లో ఒకరిగా ఆయన పేరుపొందారు. అలాగే దివిసీమ ప్రాంత అభివృద్ధి, గాంధేయ విలువల ప్రచారం, సేవా కార్యక్రమాలు, ప్రజా సంక్షేమ కార్యక్రమాలలో ఆయన దీర్ఘకాలం పాటు చురుకైన పాత్ర పోషించారు.

మండలి వెంకట కృష్ణారావు రాజకీయాన్ని అధికార సాధనంగా కాకుండా ప్రజాసేవకు సాధనంగా భావించారు. నిరాడంబర జీవనం, ఖద్దరు వస్త్రధారణ, గాంధేయ సిద్ధాంతాల పట్ల నిబద్ధత, ప్రజలతో ప్రత్యక్ష సంబంధాలను కొనసాగించడం, సామాజిక సంస్కరణలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం వంటి లక్షణాలు ఆయన వ్యక్తిత్వానికి ప్రత్యేక గుర్తింపుగా నిలిచాయి.

వ్యక్తిత్వం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు గాంధేయవాదిగా, సేవాభావం కలిగిన రాజకీయ నాయకుడిగా గుర్తింపు పొందారు. రాజకీయాలను ప్రజాసేవకు వేదికగా భావించి జీవితాంతం అదే మార్గాన్ని అనుసరించారు. ఆయన వ్యక్తిగత జీవితంలో సరళత, నిరాడంబరత, నిజాయితీ, క్రమశిక్షణ ప్రధాన లక్షణాలుగా పేర్కొనబడ్డాయి. ఖద్దరు పంచె, ఖద్దరు చొక్కా ధరించడం ఆయన జీవనశైలిలో భాగంగా ఉండేది. శాకాహారిగా, వ్యసనరహితునిగా జీవించారు.

సాహిత్యం, కళలు, సంస్కృతి పట్ల ఆయనకు ప్రత్యేక అభిరుచి ఉండేది. రచయితలు, కళాకారులు, పండితులతో సన్నిహిత సంబంధాలు కొనసాగించేవారు. ప్రతిభను గౌరవించడం, సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పరిరక్షించడం, తెలుగుభాషాభివృద్ధిని ప్రజా ఉద్యమంగా తీర్చిదిద్దడం ఆయన ప్రజాజీవితంలో ప్రధాన అంశాలుగా నిలిచాయి.

దివిసీమతో అనుబంధం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు జీవితంలో దివిసీమ ప్రాంతానికి ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. కృష్ణానది రెండు పాయలుగా విడిపోయి బంగాళాఖాతంలో కలిసే మధ్య ప్రాంతమే దివిసీమగా ప్రసిద్ధి చెందింది. చారిత్రకంగా బౌద్ధ, సాంస్కృతిక, కళా, సాహిత్య సంప్రదాయాలకు నిలయమైన ఈ ప్రాంత అభివృద్ధిని తన జీవిత లక్ష్యంగా ఆయన స్వీకరించారు.

దివిసీమలో మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధి, వ్యవసాయ విస్తరణ, వరద నియంత్రణ, విద్య, సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలు, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి ఆయన విశేష కృషి చేశారు. దివిసీమకు జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో గుర్తింపు తీసుకురావడంలో ఆయన పాత్ర ప్రస్తావించబడింది.

వంశపారంపర్యం

మండలి కుటుంబ మూలాలు విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలోని ఆనెగొంది ప్రాంతానికి చెందినవిగా పేర్కొనబడుతున్నాయి. కుటుంబ సంప్రదాయం ప్రకారం వారి పూర్వీకులు విజయనగర రాజసభలో సైన్యాధికారులుగా సేవలందించారని, అనంతరం సుమారు పదహారవ శతాబ్దంలో కృష్ణా నదీ తీరంలోని పులిగడ్డ ప్రాంతంలో స్థిరపడ్డారని గ్రంథంలో వివరించబడింది.

వారి తాత వెంకటప్పయ్య, నాయనమ్మ కృష్ణవేణమ్మలు వ్యవసాయం చేస్తూనే ధార్మిక, సామాజిక సేవా కార్యక్రమాలలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఆలయ నిర్మాణం, అన్నదానాలు, పేదలకు సహాయం వంటి సేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహించినట్లు పేర్కొనబడింది. ఈ కుటుంబ సంప్రదాయం మండలి వెంకట కృష్ణారావు వ్యక్తిత్వ వికాసంపై ప్రభావం చూపినట్లు జీవితచరిత్రలో వివరించబడింది.

బాల్యం, జననం మరియు కుటుంబ నేపథ్యం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు 1926 ఆగస్టు 4న కృష్ణా జిల్లాలోని కైకలూరు తాలూకా పల్లెవాడ గ్రామంలో జన్మించారు. ఆయన తండ్రి మండలి వెంకట్రామయ్య ఉపాధ్యాయుడు కాగా, తల్లి మహంకాళమ్మ. కుటుంబంలో సామాజిక సేవ, విద్య, ధార్మిక విలువలకు ప్రాధాన్యం ఉండేది. ఆయనకు "వెంకట కృష్ణారావు" అనే పేరు తాత వెంకటప్పయ్య, నాయనమ్మ కృష్ణవేణమ్మ పేర్లలోని భాగాలను కలిపి పెట్టినట్లు పేర్కొనబడింది.

శిశువయస్సులోనే తల్లి, పిన్ని ఇద్దరి ప్రేమాభిమానాలతో పెరిగారు. కుటుంబ సభ్యుల ఆదరణ, మాతామహులు మరియు పితామహుల సేవాభావం ఆయన బాల్యంపై ప్రభావం చూపినట్లు గ్రంథంలో వివరించబడింది. బాల్యంలో కొంతకాలం పల్లెవాడలో, అనంతరం భావదేవరపల్లిలో నివసించారు.

తండ్రి వెంకట్రామయ్య గ్రామ ఉపాధ్యాయుడిగా మాత్రమే కాక గ్రామాభివృద్ధి కార్యక్రమాలలోనూ చురుకుగా పాల్గొన్నారు. రామాలయ నిర్మాణం, గ్రంథాలయ స్థాపన, సహకారోద్యమం, ఖద్దరు ప్రచారం, దేశభక్తి భావాల వ్యాప్తి వంటి కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. మహాత్మా గాంధీ ఆలోచనల ప్రభావంతో జీవించిన ఆయన వ్యక్తిత్వం మండలి వెంకట కృష్ణారావుపై గాఢమైన ప్రభావం చూపింది.

విద్య

మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రాథమిక విద్యను భావదేవరపల్లిలో తన తండ్రి వద్ద అభ్యసించారు. అనంతరం అవనిగడ్డ బోర్డు హైస్కూలులో ఎస్.ఎస్.ఎల్.సి. విద్యను పూర్తిచేసి, మచిలీపట్నంలోని హిందూ కళాశాలలో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించారు. విద్యాభ్యాసం కోసం ప్రతిరోజూ భావదేవరపల్లి నుంచి అవనిగడ్డ వరకు సుమారు ఎనిమిది మైళ్ల దూరం నడిచి వెళ్లి తిరిగి ఇంటికి చేరేవారు. కొంతకాలం సహపాఠులతో కలిసి వసతి ఏర్పాటు చేసుకుని చదువుకోగా, మరికొంతకాలం పులిగడ్డలోని తన పిన్ని ఇంట్లో నివసిస్తూ విద్యను కొనసాగించారు.

పాఠశాల దశలోనే ఆయన వక్తృత్వ పోటీలు, చర్చాగోష్ఠులు, విద్యార్థి కార్యక్రమాలలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. వేమూరి జోగప్ప, కావూరి వెంకటరామయ్య చౌదరి, చిలకపాటి సుబ్బారావు వంటి ఉపాధ్యాయులు ఆయన ప్రతిభను ప్రోత్సహించారు. విద్యతో పాటు నాయకత్వ లక్షణాలు, ప్రజా సమస్యలపై అవగాహన, సామాజిక బాధ్యత వంటి విలువలు ఈ దశలోనే రూపుదిద్దుకున్నాయి.

స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ప్రవేశం

మండలి వెంకట కృష్ణారావుకు దేశభక్తి భావాలు చిన్ననాటి నుంచే కుటుంబ వాతావరణం ద్వారా అలవడ్డాయి. ముఖ్యంగా మహాత్మా గాంధీ సిద్ధాంతాలు, స్వాతంత్ర్యోద్యమ వార్తలు, జాతీయోద్యమ నాయకుల ప్రసంగాలు ఆయనపై ప్రభావం చూపాయి. తండ్రి వెంకట్రామయ్య గాంధేయవాది కావడం, దేశభక్తి గేయాలను విద్యార్థులకు బోధించడం వల్ల ఆయనలో జాతీయ చైతన్యం పెంపొందింది.

1941లో అవనిగడ్డలో జరిగిన వ్యక్తి సత్యాగ్రహాల సందర్భంగా విద్యార్థులతో కలిసి పాల్గొని సత్యాగ్రహులకు మద్దతు తెలిపారు. "మహాత్మాజీకి జై", "స్వతంత్ర భారత్కు జై" అంటూ నినాదాలు చేసినందుకు పోలీసులు లాఠీచార్జ్ చేయగా ఆయనకు కూడా గాయాలయ్యాయి. ఈ సంఘటన ఆయన ప్రజా జీవితంలో తొలి రాజకీయ అనుభవంగా భావించబడుతుంది.

విద్యార్థి నాయకత్వం

1942లో జాతీయ భావాలు కలిగిన విద్యార్థులు కలిసి "జాతీయ విద్యార్థి సంఘం"ను ఏర్పాటు చేయగా, మండలి వెంకట కృష్ణారావు దాని అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు. ఈ బాధ్యత ద్వారా ఆయనలోని నాయకత్వ సామర్థ్యం మరింతగా వెలుగులోకి వచ్చింది. విద్యార్థులను జాతీయోద్యమ కార్యక్రమాలలో భాగస్వాములను చేయడం, దేశభక్తి భావాల ప్రచారం వంటి కార్యక్రమాలకు ఆయన నాయకత్వం వహించారు.

1943లో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమ వారోత్సవాల సందర్భంగా జాతీయ జెండాలను ప్రజా ప్రదేశాలలో ఎగురవేసినందుకు ఆయనను పోలీసులు అదుపులోకి తీసుకున్నారు. మైనర్ కావడంతో హెచ్చరించి విడుదల చేశారు. 1945లో జిల్లా విద్యార్థి కాంగ్రెస్ నిర్వాహక కార్యదర్శిగా ఎన్నికై విద్యార్థి ఉద్యమాలలో చురుకైన పాత్ర పోషించారు. అదే సంవత్సరంలో మహాత్మా గాంధీని బొంబాయిలో ప్రత్యక్షంగా దర్శించడం ఆయన జీవితంలో ఒక ముఖ్యమైన సంఘటనగా పేర్కొనబడింది.

విద్యార్థి దశలోనే గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య మార్గదర్శకత్వంలో రాజకీయ అనుభవం సంపాదించారు. ఈ కాలంలోనే నీలం సంజీవరెడ్డి, దామోదరం సంజీవయ్య తదితర కాంగ్రెస్ నాయకులతో పరిచయాలు ఏర్పడ్డాయి. 1946లో హిందూ కళాశాల విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడు ఢిల్లీ, జైపూర్ తదితర ప్రాంతాలలో జరిగిన జాతీయ సమావేశాలలో పాల్గొన్నారు.

కాంగ్రెస్‌లో ప్రారంభ రాజకీయ జీవితం

స్వాతంత్ర్యం అనంతరం మండలి వెంకట కృష్ణారావు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కార్యకలాపాలలో పూర్తిస్థాయిలో పాల్గొన్నారు. 1948 నుండి 1952 వరకు కృష్ణా జిల్లా యువజన కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడిగా పనిచేశారు. అనంతరం 1952 నుండి 1956 వరకు జిల్లా కాంగ్రెస్ కార్యదర్శిగా బాధ్యతలు నిర్వహించారు. ఈ కాలంలో గ్రామీణాభివృద్ధి, యువజన చైతన్యం, నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాల నిర్వహణలో ఆయన చురుకైన పాత్ర పోషించారు.

భూదాన యజ్ఞ కార్యక్రమాలలో సంచాలకుడిగా పనిచేస్తూ గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సామాజిక సేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. గ్రామీణాభివృద్ధి, పేదల సంక్షేమం, సహకారోద్యమం వంటి అంశాలపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించారు. ఈ దశలోనే ఆయన రాజకీయ నాయకుడిగా కాకుండా సేవాభావం కలిగిన ప్రజానాయకుడిగా గుర్తింపు పొందడం ప్రారంభమైంది.

వివాహం మరియు కుటుంబ జీవితం

1952 మే 19న నాగాయలంకలో భోగాది వెంకటరామయ్య, వెంకటసుబ్బమ్మ దంపతుల కుమార్తె ప్రభావతీదేవితో మండలి వెంకట కృష్ణారావు వివాహం జరిగింది. వివాహ వేడుక సందర్భంగా రాయలసీమ క్షామనిధి, కాంగ్రెస్ పత్రిక నిధి, కాంగ్రెస్ శిక్షణ శిబిరానికి విరాళాలు అందించడం ద్వారా సామాజిక సేవ పట్ల దంపతుల నిబద్ధత వ్యక్తమైంది.

ప్రభావతీదేవి ప్రజాహిత కార్యక్రమాలలో ఆయనకు సహచరిగా నిలిచారు. ఈ దంపతులకు ఇద్దరు కుమారులు——బుద్ధప్రసాద్, సత్యప్రసాద్—— మరియు ఇద్దరు కుమార్తెలు——అన్నపూర్ణ, రేవతి——జన్మించారు. కుటుంబ సభ్యులు తరువాత సామాజిక, ప్రజా జీవితంలోనూ చురుకుగా వ్యవహరించారు. ముఖ్యంగా బుద్ధప్రసాద్ ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ ఉపసభాపతిగా సేవలందించారు

నవీనాంధ్ర పత్రిక

1954లో మండలి వెంకట కృష్ణారావు "**నవీనాంధ్ర**" అనే పత్రికను స్థాపించారు. ఈ పత్రిక ద్వారా జాతీయోద్యమ విలువలు, కాంగ్రెస్ సిద్ధాంతాలు, ప్రజాస్వామ్య భావనలు, సామాజిక చైతన్య అంశాలను ప్రచారం చేశారు. ఈ పత్రిక కాంగ్రెస్ భావజాలాన్ని ప్రజల్లో విస్తరించేందుకు ఉపయోగపడిన జాతీయవాద పత్రికగా పేర్కొనబడింది.

లోక్‌సభ సభ్యత్వం

1957లో జరిగిన రెండవ లోక్‌సభ సాధారణ ఎన్నికలలో మండలి వెంకట కృష్ణారావు బందరు (మచిలీపట్నం) పార్లమెంటు నియోజకవర్గం నుంచి భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిగా పోటీ చేశారు. ఆయన అభ్యర్థిత్వానికి అప్పటి ముఖ్యమంత్రి నీలం సంజీవరెడ్డి, రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ నాయకత్వం మద్దతు తెలిపాయి. సుమారు 31 సంవత్సరాల వయస్సులోనే పార్లమెంటుకు ఎన్నికైన ఆయన, ఆ కాలంలో అత్యంత యువ లోక్‌సభ సభ్యులలో ఒకరిగా గుర్తింపు పొందారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రభావం అధికంగా ఉన్న ప్రాంతంలో గెలుపొందడం ఆయన రాజకీయ జీవితంలో కీలక మలుపుగా నిలిచింది.

1957 నుండి 1962 వరకు లోక్‌సభ సభ్యుడిగా పనిచేసిన ఆయన, జాతీయ రాజకీయాలలో ప్రవేశించి దేశవ్యాప్తంగా అభివృద్ధి, గ్రామీణ సంక్షేమం, వ్యవసాయం, రవాణా, తీరప్రాంతాల అభివృద్ధి వంటి అంశాలపై చర్చల్లో పాల్గొన్నారు. పార్లమెంటులో ప్రజా సమస్యలను ప్రస్తావించడంలో చురుకుగా వ్యవహరించేవారని గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది. ఆచార్య ఎన్.జి. రంగా వంటి సీనియర్ పార్లమెంటు సభ్యులతో ఆయన సన్నిహితంగా పనిచేశారు.

ఈ కాలంలో ఆయనకు భారత తొలి ప్రధాని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, మౌలానా అబుల్ కలాం ఆజాద్, గోవింద్ వల్లభ్ పంత్, లాల్‌బహదూర్ శాస్త్రి, మొరార్జీ దేశాయ్, జగ్జీవన్ రామ్, వి.కె. కృష్ణ మేనన్, చరణ్ సింగ్, గుల్జారీలాల్ నందా, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ తదితర జాతీయ నాయకులతో పరిచయం ఏర్పడింది. ఈ అనుభవం ఆయన రాజకీయ దృక్పథాన్ని మరింత విస్తరించిందని జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

లోక్‌సభ స్పీకర్ మాడభూషి అనంతశయనం అయ్యంగార్ ఆయనను నిరాడంబరత, మృదుస్వభావం, పేదల పట్ల అనురాగం కలిగిన ప్రజాప్రతినిధిగా అభివర్ణించినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య షష్టిపూర్తి ఉత్సవాలు

1958లో స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, కాంగ్రెస్ నాయకుడు గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య షష్టిపూర్తి ఉత్సవాల నిర్వహణలో మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రధాన పాత్ర పోషించారు. ఆహ్వాన సంఘ అధ్యక్షుడిగా వ్యవహరిస్తూ జిల్లా వ్యాప్తంగా నిధులు సమీకరించి, మచిలీపట్నంలోని బ్రహ్మయ్య షష్టిపూర్తి భవనాన్ని విస్తరించే కార్యక్రమానికి నాయకత్వం వహించారు. ఈ సందర్భంగా ప్రజల సహకారంతో భవన విస్తరణ పూర్తయింది. గురువుల మార్గదర్శకత్వమే తన ప్రజాజీవితానికి పునాది అని ఆయన పలుమార్లు పేర్కొన్నట్లు గ్రంథంలో వివరించబడింది.

దివి లైట్ హౌస్ నిర్మాణం

కృష్ణానది సముద్ర సంగమ ప్రాంతమైన గొల్లలమోద సమీపంలో బ్రిటిష్ కాలంలో నిర్మించిన లైట్ హౌస్ 1940లలో ఉపయోగానికి పనికిరాకుండా పోయింది. లోక్‌సభ సభ్యుడిగా మండలి వెంకట కృష్ణారావు ఈ సమస్యను కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల దృష్టికి తీసుకెళ్లారు. ఆయన

కృషితో మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో నిధులు కేటాయించబడి, సుమారు పదిలక్షల రూపాయల వ్యయంతో కొత్త లైట్ హౌస్ నిర్మించబడింది. దీని ద్వారా కృష్ణా నదీముఖ ప్రాంతంలో సముద్ర రవాణా, మత్స్యకారుల భద్రతకు అనుకూల పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి.

అదేవిధంగా కృష్ణా నదీముఖ ప్రాంతంలోని పాయలు, సముద్రతీర ప్రాంతాల హైడ్రోగ్రాఫిక్ సర్వే నిర్వహించేందుకు కూడా ఆయన కృషి చేసినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

రహదారుల అభివృద్ధి

లోక్‌సభ సభ్యుడిగా మరియు తరువాత జిల్లా పరిషత్ ఉపాధ్యక్షుడిగా పనిచేసిన కాలంలో కృష్ణాజిల్లాలో రహదారి మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధికి మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. ముఖ్యంగా దివి, బందరు, కైకలూరు ప్రాంతాలను అనుసంధానించే రహదారుల అభివృద్ధికి కృషి చేశారు. పామర్రు–కంకిపాడు రహదారి నిర్మాణం, గ్రామీణ రహదారుల మెరుగుదల, రవాణా సౌకర్యాల విస్తరణ వంటి కార్యక్రమాలు ఆయన చొరవతో అమలైనట్లు గ్రంథంలో వివరించబడింది.

1963 నుండి 1969 వరకు కృష్ణా జిల్లా పరిషత్ ఉపాధ్యక్షుడిగా పనిచేస్తూ జిల్లా అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నారు. ఈ కాలంలో గ్రామీణ మౌలిక వసతులు, విద్య, వ్యవసాయం, స్థానిక సంస్థల అభివృద్ధిపై దృష్టి సారించారు.

దివిసీమ వైజ్ఞానిక సాంఘిక సేవా సమితి

1965లో మండలి వెంకట కృష్ణారావు **దివిసీమ వైజ్ఞానిక సాంఘిక సేవా సమితి**ను స్థాపించారు. ఈ సంస్థ ద్వారా గ్రామీణాభివృద్ధి, సామాజిక సంక్షేమం, వ్యవసాయాభివృద్ధి, విద్య, ప్రజా ఆరోగ్యం, స్వచ్ఛంద సేవా కార్యక్రమాలను నిర్వహించారు. ప్రభుత్వ సంక్షేమ పథకాలను గ్రామస్థాయిలో అమలు చేయడంలో ఈ సంస్థ పాత్ర పోషించింది.

వాడపాలెం వరదకట్ట

దివిసీమ ప్రాంతం తరచుగా వరదలు, తుఫాన్ల బారిన పడుతుండటంతో వరద నియంత్రణ చర్యలకు మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. గుండేరు డ్రైనేజి పథకంలో భాగంగా వాడపాలెం వద్ద కృష్ణా వరదకట్ట నిర్మాణానికి కృషి చేశారు. ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా వరదల వల్ల కలిగే నష్టాలను తగ్గించడంతో పాటు వ్యవసాయ భూములకు రక్షణ కల్పించడమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు.

దివిసీమ ప్రాంత వ్యవసాయాభివృద్ధి కోసం బంజరు భూములను సాగులోకి తీసుకురావడానికి సహకార వ్యవసాయ సంఘాల ద్వారా కార్యక్రమాలు అమలు చేయించారు. సుమారు ముప్పై వేల ఎకరాల భూమిని సాగులోకి తెచ్చి వేలాది కుటుంబాలకు జీవనాధారాన్ని కల్పించినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌లో బాధ్యతలు

1969 నుండి 1972 వరకు మండలి వెంకట కృష్ణారావు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ ప్రధాన కార్యదర్శిగా పనిచేశారు. ఈ కాలంలో పార్టీ సంస్థాగత బలోపేతం, గ్రామీణ స్థాయిలో కాంగ్రెస్ విస్తరణ, అభివృద్ధి కార్యక్రమాల అమలులో భాగస్వామ్యం వంటి బాధ్యతలను నిర్వహించారు.

1970లో అవనిగడ్డ సమితి అధ్యక్షుడిగా ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికయ్యారు. అదే సమయంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ మత్స్య పరిశ్రమ అభివృద్ధి సలహా మండలిలో సభ్యుడిగా సేవలందించారు. ఈ బాధ్యతల్లో భాగంగా ఆగ్నేయాసియా దేశాలను సందర్శించి మత్స్య పరిశ్రమ, గ్రామీణాభివృద్ధికి సంబంధించిన అనుభవాలను అధ్యయనం చేసినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభకు ఎన్నిక

1972లో జరిగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ ఎన్నికలలో మండలి వెంకట కృష్ణారావు అవనిగడ్డ నియోజకవర్గం నుండి భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిగా పోటీ లేకుండానే ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికయ్యారు. ఈ ఎన్నిక ఆయనకు రాష్ట్రస్థాయి రాజకీయాలలో మరింత కీలకమైన బాధ్యతలను అందించింది. అవనిగడ్డ నియోజకవర్గంలో ఆయనకు ఉన్న ప్రజాదరణ, సామాజిక సేవా కార్యక్రమాలు, పార్టీ పట్ల నిబద్ధత కారణంగా ఈ ఎన్నిక విశేష ప్రాధాన్యం సంతరించుకుంది.

ఆయన ఎన్నిక అనంతరం ముఖ్యమంత్రి పి.వి. నరసింహారావు మంత్రివర్గంలో మంత్రి పదవి లభించింది. శాఖ ఎంపిక సందర్భంగా ఇతర ప్రభావవంతమైన శాఖలను స్వీకరించే అవకాశం ఉన్నప్పటికీ, పేదలు మరియు సామాజికంగా వెనుకబడిన వర్గాలకు ప్రత్యక్షంగా సేవ చేసే అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుందని భావించి సాంఘిక సంక్షేమ శాఖను కోరుకున్నట్లు జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

సాంఘిక సంక్షేమ శాఖ మంత్రిగా

సాంఘిక సంక్షేమ శాఖ బాధ్యతలు స్వీకరించిన అనంతరం మండలి వెంకట కృష్ణారావు ఆ శాఖలో పలు పరిపాలనా సంస్కరణలను చేపట్టారు. అప్పటి వరకు విద్యాశాఖ పరిధిలో ఉన్న సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలను ప్రత్యేక శాఖగా అభివృద్ధి చేయడానికి కృషి చేశారు. దీనివల్ల సామాజిక సంక్షేమ కార్యక్రమాలకు స్వతంత్ర పరిపాలనా వ్యవస్థ ఏర్పడింది.

హరిజన విద్యార్థి వసతి గృహాల నిర్వహణలో మార్పులు తీసుకువచ్చి, ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించే విధానానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. సామాజిక సంస్కరణలు, వెనుకబడిన వర్గాల అభివృద్ధి, మత్స్య పరిశ్రమ అభివృద్ధి వంటి అంశాలపై ప్రత్యేక సదస్సులు నిర్వహించి వాటి ఆధారంగా కార్యాచరణ రూపొందించారు.

వెనుకబడిన వర్గాల ఆర్థికాభివృద్ధి కోసం ప్రత్యేక ఆర్థిక సంస్థల ఏర్పాటు దిశగా చర్యలు ప్రారంభించారు. భారతీయ జీవిత బీమా సంస్థ (LIC) సహకారంతో నిరుపేదల కోసం సుమారు 55,000 గృహాల నిర్మాణానికి ప్రణాళికలు అమలు చేసినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది. అలాగే వర్ణాంతర వివాహాలకు ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహక విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడంలో ఆయన పాత్రను కూడా జీవితచరిత్ర ప్రస్తావిస్తుంది.

మత్స్యశాఖ అభివృద్ధి

సాంఘిక సంక్షేమ శాఖతో పాటు మత్స్యశాఖ బాధ్యతలను కూడా మండలి వెంకట కృష్ణారావు నిర్వహించారు. తీరప్రాంత మత్స్యకారుల జీవనోపాధిని మెరుగుపరచడానికి పలు చర్యలు చేపట్టారు. నాటు పడవల సరఫరా, నైలాన్ వలల వినియోగం, మత్స్యకారులకు అవసరమైన పరికరాల అందుబాటు వంటి కార్యక్రమాలు అమలు చేశారు.

మత్స్యకారుల పిల్లలకు విద్యావకాశాలు కల్పించేందుకు ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకున్నారు. హరిజన విద్యార్థులకు లభించే సౌకర్యాలకు సమానంగా మత్స్యకారుల పిల్లలకు కూడా విద్యాసంస్థలు, విద్యార్థి వసతి గృహాలలో అవకాశాలు కల్పించే విధానాన్ని అమలు చేశారు. అదనంగా మత్స్యకార సమాజానికి ప్రత్యేక ఆశ్రమ పాఠశాలల ఏర్పాటు దిశగా కూడా చర్యలు చేపట్టారు.

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం మరియు సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు మద్దతు

1972–73లో జరిగిన జై ఆంధ్ర ఉద్యమం సమయంలో మండలి వెంకట కృష్ణారావు సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు బహిరంగంగా మద్దతు ప్రకటించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటుకు దారితీసిన చారిత్రక ప్రక్రియను ప్రస్తావిస్తూ, భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల భావన దేశ సమైక్యతకు అనుకూలమని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. ప్రాంతీయ విభేదాలు చర్చల ద్వారా పరిష్కరించుకోవాలని, రాష్ట్ర విభజన దీర్ఘకాలిక సమస్యలకు దారితీస్తుందని ఆయన వాదించారు. ఈ అభిప్రాయాలను ఆయన స్వీయ అనుభవాల రూపంలో జీవితచరిత్రలో వివరించారు.

ఆ సమయంలో మంత్రివర్గంలోని ఆంధ్ర ప్రాంత మంత్రులలో సమైక్యతకు బహిరంగంగా మద్దతు తెలిపిన కొద్దిమందిలో ఆయన ఒకరని గ్రంథం పేర్కొంటుంది. జై ఆంధ్ర ఉద్యమానికి కేంద్రంగా ఉన్న కృష్ణాజిల్లాకు చెందిన నాయకుడైనందున ఆయనపై తీవ్ర రాజకీయ ఒత్తిడి ఏర్పడింది. ప్రత్యేక రాష్ట్రానికి మద్దతు ఇవ్వాలని పలువురు కోరినప్పటికీ, సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్ తన వైఖరేనని ఆయన స్పష్టం చేసినట్లు జీవితచరిత్రలో వివరించబడింది.

ఉద్యమ కాలంలో ఎదుర్కొన్న పరిస్థితులు

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం సందర్భంగా మండలి వెంకట కృష్ణారావు మరియు ఆయన కుటుంబం పలు ఇబ్బందులను ఎదుర్కొన్నారు. హైదరాబాద్‌లో ఆయనపై దాడి ప్రయత్నాలు జరిగాయని, అవనిగడ్డలోని ఆయన నివాసంపై కూడా దాడులు జరిగినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది. గన్నవరం విమానాశ్రయంలో విమానం దిగకుండా నిరసనలు నిర్వహించడం, ప్రయాణ సమయంలో వాహనంపై రాళ్లు రువ్వడం వంటి సంఘటనలను జీవితచరిత్ర నమోదు చేసింది.

ఈ కాలంలో ఆయన కుటుంబ సభ్యులు కూడా ఒత్తిడిని ఎదుర్కొన్నారు. ముఖ్యంగా ఆయన భార్య ప్రభావతీదేవి, కుమారుడు బుద్ధప్రసాద్ సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు మద్దతుగా నిలిచారని గ్రంథం పేర్కొంటుంది. సమైక్యవాద భావజాలాన్ని ప్రచారం చేసే రచనలు, గేయాలు ప్రచురించేందుకు కుటుంబ సభ్యులు సహకరించినట్లు వివరించబడింది.

ఉద్యమం ముగిసిన తరువాత సమైక్యతకు కట్టుబడి నిలిచిన నాయకుడిగా ఆయనను పలువురు అభినందించినట్లు, తరువాతి కాలంలో "సమైక్య వీరుడు"గా ఆయనను సత్కరించినట్లు జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది

ప్రజాసేవపై ఆయన దృక్పథం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు రాజకీయ పదవిని అధికార ప్రతీకగా కాకుండా ప్రజాసేవకు సాధనంగా భావించేవారు. సాంఘిక సంక్షేమ శాఖను స్వచ్ఛందంగా కోరుకోవడం, వెనుకబడిన వర్గాల అభ్యున్నతికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం, రాజకీయ సంక్షోభ సమయంలో కూడా తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోకుండా నిలబడటం ఆయన ప్రజాజీవితంలోని ముఖ్య లక్షణాలుగా జీవితచరిత్రలో ప్రస్తావించబడింది.

విద్య, సాంస్కృతిక వ్యవహారాల శాఖామంత్రిగా

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం అనంతరం రాష్ట్రంలో రాష్ట్రపతి పాలన ముగిసిన తరువాత జలగం వెంగళరావు నాయకత్వంలో ఏర్పడిన మంత్రివర్గంలో మండలి వెంకట కృష్ణారావుకు విద్య మరియు సాంస్కృతిక వ్యవహారాల శాఖ బాధ్యతలు అప్పగించబడ్డాయి. ఈ శాఖల ద్వారా సమాజంపై దీర్ఘకాలిక ప్రభావం చూపే సంస్కరణలను అమలు చేయడానికి ఆయన కృషి చేశారు. విద్య, భాష, సంస్కృతి పరస్పర సంబంధిత అంశాలని భావించిన ఆయన, పరిపాలనతో పాటు సమాజంలో సాంస్కృతిక చైతన్యాన్ని పెంపొందించే కార్యక్రమాలకు ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు.

ఆదర్శ మంత్రిగా పరిపాలనా విధానం

మంత్రి పదవిని స్వీకరించిన వెంటనే తన వ్యక్తిగత ఆస్తులు, బ్యాంకు నిల్వలు తదితర వివరాలను ముఖ్యమంత్రి మరియు ప్రధానమంత్రికి తెలియజేయడం ద్వారా ప్రజాప్రతినిధుల పారదర్శకతకు ఒక ఆదర్శాన్ని నెలకొల్పారు. ప్రజా జీవితంలో నైతిక విలువలు పాటించడం రాజకీయ నాయకుల బాధ్యత అని ఆయన విశ్వసించినట్లు జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

1973 జూన్ 20న తన స్వంత భూమిలో సుమారు ఐదు ఎకరాలను పేదలకు భూదానంగా ఇచ్చారు. భూదానోద్యమం పట్ల ఆయనకు ఉన్న నిబద్ధతకు ఈ చర్య ఉదాహరణగా నిలిచింది.

ప్రజలతో ప్రత్యక్ష సంబంధాలు కొనసాగించడానికి మంత్రి హోదాలో కూడా ప్రభుత్వ బస్సులలో ప్రయాణించేవారు. ప్రజాప్రతినిధులు సాధారణ ప్రజల జీవన విధానాన్ని దగ్గరగా తెలుసుకోవాలనే ఉద్దేశంతో ఆయన ఈ విధానాన్ని అనుసరించినట్లు గ్రంథంలో వివరించబడింది.

పూలదండల స్వీకరణకు నిరాకరణ

మంత్రి హోదాలో ప్రజా కార్యక్రమాలకు హాజరవుతున్న సమయంలో పూలదండలు వేయడం సాధారణంగా ఉండేది. అయితే ఒక కార్యక్రమంలో రోజంతా కూలి చేసి సంపాదించిన డబ్బుతో పూలదండలు కొనుగోలు చేసి తనకు అందిస్తున్న నిరుపేదలను చూసిన తరువాత, వారి శ్రమకు గౌరవం తెలుపుతూ ఇకపై ఎవరి వద్ద నుంచి పూలదండలు స్వీకరించకూడదని నిర్ణయించుకున్నారు. ఆ నిర్ణయాన్ని జీవితాంతం పాటించినట్లు జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

విద్యా సంస్కరణలు

విద్యాశాఖ మంత్రిగా బాధ్యతలు స్వీకరించిన సమయంలో రాష్ట్రంలో విద్యార్థి ఉద్యమాల ప్రభావంతో విద్యా వ్యవస్థలో క్రమశిక్షణ సమస్యలు తలెత్తాయి. పరీక్షల నిర్వహణలో అవ్యవస్థ, విద్యాసంస్థల నిర్వహణలో ఇబ్బందులు, ఉపాధ్యాయ సమస్యలు వంటి అంశాలపై ఆయన దృష్టి సారించారు. విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యా పరిపాలనాధికారులతో సంప్రదింపులు జరిపి పలు సంస్కరణలను అమలు చేశారు.

పరీక్షల నిర్వహణలో పారదర్శకత పెంచేందుకు సంచార పరిశీలక బృందాలను ఏర్పాటు చేశారు. ఉపాధ్యాయుల సమస్యల పరిష్కారం, విద్యార్థులలో క్రమశిక్షణ పునరుద్ధరణ, విద్యాసంస్థల పరిపాలనలో సంస్కరణలు వంటి కార్యక్రమాలను చేపట్టారు.

గురుపూజోత్సవం

ఉపాధ్యాయ వృత్తి గౌరవాన్ని పెంపొందించేందుకు ఉపాధ్యాయ దినోత్సవాన్ని "గురుపూజోత్సవం"గా నిర్వహించే సంప్రదాయాన్ని ప్రారంభించారు. గురువుల సేవలను గుర్తించి వారిని ప్రజల సమక్షంలో సత్కరించే విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. తన గురువులలో ఒకరైన పువ్వాడ శేషగిరిరావును సత్కరించడం ద్వారా గురువుల పట్ల కృతజ్ఞతాభావాన్ని వ్యక్తం చేశారు. ఈ కార్యక్రమం తరువాత రాష్ట్రంలోని పాఠశాలల్లో గురుపూజోత్సవం విస్తృతంగా నిర్వహించబడినట్లు జీవితచరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు

తెలుగు ప్రజల మధ్య సాంస్కృతిక ఐక్యతను బలోపేతం చేయడానికి 1974లో అఖిల భారత తెలుగు సాంస్కృతికోత్సవాలు మరియు తెలుగు బాలల మహోత్సవాలను నిర్వహించారు. సంగీతం, నాట్యం, నాటకం, సాహిత్యం, జానపద కళలు వంటి రంగాల ద్వారా ప్రాంతీయ భేదాలకు అతీతంగా తెలుగు సంస్కృతిని ప్రోత్సహించాలనే లక్ష్యంతో ఈ కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడ్డాయి.

అధికార భాషా సంఘం

ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిపాలనలో తెలుగు భాష వినియోగాన్ని విస్తరించడానికి అధికార భాషా సంఘం ఏర్పాటులో మండలి వెంకట కృష్ణారావు కీలక పాత్ర పోషించారు. ప్రభుత్వ కార్యాలయాలలో తెలుగు భాషను దశలవారీగా అమలు చేయడానికి చర్యలు తీసుకున్నారు. ముఖ్యంగా తాలూకా స్థాయి వరకు తెలుగును అధికార భాషగా ప్రవేశపెట్టే కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించారు.

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలు

మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రజాజీవితంలో అత్యంత ప్రాముఖ్యత పొందిన కార్యక్రమాలలో **1975 ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలు** ఒకటి.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా నివసిస్తున్న తెలుగు ప్రజలను ఒకే వేదికపైకి తీసుకురావాలనే ఆలోచనతో ఈ మహాసభలను రూపకల్పన చేశారు. 1975 ఏప్రిల్‌లో ఉగాది సందర్భంగా హైదరాబాద్‌లో వారం రోజులపాటు ఈ మహాసభలు ఘనంగా నిర్వహించబడ్డాయి.

భారతదేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాల నుంచి, అలాగే మారిషస్, మలేషియా, ఫిజీ, శ్రీలంక, యునైటెడ్ కింగ్‌డమ్, ఫ్రాన్స్, అమెరికా, కెనడా తదితర దేశాల నుంచి తెలుగు ప్రతినిధులు ఈ మహాసభల్లో పాల్గొన్నారు. ఈ సమావేశాలు ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలుగు ప్రజల మధ్య సాంస్కృతిక, భాషా, సామాజిక సంబంధాలను బలోపేతం చేయడానికి ఒక వేదికగా నిలిచాయి.

మహాసభల సందర్భంగా తెలుగు చరిత్ర, సంస్కృతి, కళలు, సాహిత్యం, ప్రముఖుల జీవితాలను ప్రతిబింబించే ప్రదర్శనలు నిర్వహించబడ్డాయి. వివిధ రంగాలలో విశిష్ట సేవలందించిన తెలుగు ప్రముఖులను సత్కరించారు. తెలుగుభాష చరిత్ర, సంస్కృతిపై తెలుగు, హిందీ, ఉర్దూ, ఆంగ్ల భాషల్లో సావనీర్‌లు ప్రచురించబడ్డాయి. అదనంగా 78 మోనోగ్రాఫ్‌లు విడుదల చేయబడ్డాయని గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల అనంతరం విదేశాలలో నివసిస్తున్న తెలుగు ప్రజలతో నిరంతర సంబంధాలు కొనసాగించేందుకు **అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ** స్థాపనకు చర్యలు తీసుకున్నారు. ఈ సంస్థ ద్వారా ప్రవాసాంధ్రులు, పరిశోధకులు, భాషావేత్తలు, సాహితీవేత్తల మధ్య పరస్పర సహకారం పెంపొందించాలనే లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించారు.

"మా తెలుగుతల్లికి మల్లెపూదండ"

శంకరంబాడి సుందరాచారి రచించిన **"మా తెలుగుతల్లికి మల్లెపూదండ"** గీతాన్ని రాష్ట్రగీతంగా విస్తృత ప్రచారంలోకి తీసుకురావడంలో మండలి వెంకట కృష్ణారావు ముఖ్య పాత్ర పోషించినట్లు జీవితచరిత్ర పేర్కొంటుంది. ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ద్వారా ఈ గీతం మరింత ప్రజాదరణ పొందింది.

బాలల అకాడమీ

బాలల సాహిత్యం, కళలు, సృజనాత్మకత అభివృద్ధికి ప్రత్యేక సంస్థ అవసరమని భావించిన మండలి వెంకట కృష్ణారావు, 1976 మార్చిలో **ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమీ** స్థాపనకు కృషి చేశారు. పిల్లల కోసం ప్రత్యేకంగా అకాడమీని ఏర్పాటు చేయడం ఆ కాలంలో వినూత్న కార్యక్రమంగా పరిగణించబడింది.

అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో అఖిల భారత తెలుగు బాలల మహాసభలు నిర్వహించబడ్డాయి. వివిధ రాష్ట్రాల నుంచి వచ్చిన పిల్లలకు సాహిత్య, సంగీత, నాటక, చిత్రలేఖన పోటీలు నిర్వహించారు. బాలల కోసం కథలు, నాటికలు, జీవితచరిత్రలు, పాటలు వంటి సుమారు 50 పుస్తకాలు ప్రచురించబడ్డాయి. రాష్ట్రంలోని వేలాది పాఠశాలలకు బాలల మాసపత్రిక పంపిణీ చేయబడింది. అదనంగా బాలల ఫిల్మోత్సవాలు, విద్యా యాత్రలు, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడ్డాయి.

దివిసీమ ఉప్పెన–తుఫాను (1977)

1977 నవంబరు 19న దివిసీమను అతలాకుతలం చేసిన ఉప్పెన–తుఫాను ఆంధ్రప్రదేశ్ చరిత్రలో అత్యంత విషాదకర ప్రకృతి వైపరీత్యాలలో ఒకటిగా నిలిచింది. ఈ విపత్తు సంభవించిన వెంటనే మండలి వెంకట కృష్ణారావు సహాయక చర్యల సమన్వయానికి పూర్తిస్థాయిలో అంకితమయ్యారు. గాంధీక్షేత్రాన్ని సహాయ కార్యక్రమాల ప్రధాన కేంద్రంగా మార్చి బాధితులకు తక్షణ సహాయం అందించే ప్రయత్నాలు చేపట్టినట్లు జీవితచరిత్రలో వివరించబడింది. ఉప్పెన అనంతరం దివిసీమ ప్రాంతమంతా తీవ్ర ప్రాణ, ఆస్తి నష్టాలను చవిచూడగా, అనేక గ్రామాలు పూర్తిగా ధ్వంసమయ్యాయని గ్రంథం పేర్కొంటుంది.

బాధితులకు ఆహారం, వస్త్రాలు, తాత్కాలిక ఆశ్రయం, వైద్యసేవలు అందించడం, సహాయక బృందాల సమన్వయం, ప్రభుత్వ మరియు స్వచ్ఛంద సంస్థల సహకారాన్ని సమీకరించడం వంటి కార్యక్రమాలలో ఆయన చురుకైన పాత్ర పోషించినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది. గాంధీక్షేత్రం ఈ సహాయక చర్యలకు ప్రధాన కార్యాచరణ కేంద్రంగా పనిచేసిందని వివరణ ఉంది.

గాంధీక్షేత్రం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రజాసేవా కార్యక్రమాలకు కేంద్రబిందువుగా నిలిచిన సంస్థలలో **గాంధీక్షేత్రం** ఒకటి. గాంధేయ సిద్ధాంతాల ప్రచారం, గ్రామీణాభివృద్ధి, విద్య, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు, ప్రజాసేవ, విపత్తుల సమయంలో సహాయక చర్యలు వంటి అనేక కార్యక్రమాలకు ఇది వేదికగా నిలిచింది. రచయిత గుడిసేవ విష్ణుప్రసాద్ తన ముందుమాటలో గాంధీక్షేత్రాన్ని మండలి వెంకట కృష్ణారావు సేవాజీవితానికి ప్రతీకగా అభివర్ణించారు.

గాంధీక్షేత్రం ద్వారా పలు సామాజిక, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడినట్లు, అలాగే దివిసీమ ఉప్పెన సమయంలో సహాయక చర్యలకు ఇది ప్రధాన కేంద్రంగా ఉపయోగించబడినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

ప్రవాసాంధ్రులతో అనుబంధం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు ప్రవాసాంధ్రులతో సాంస్కృతిక, భాషా సంబంధాలను బలోపేతం చేయడానికి కృషి చేశారు. ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ద్వారా వివిధ దేశాలలో నివసిస్తున్న తెలుగు ప్రజలను ఒకే వేదికపైకి తీసుకువచ్చి, భాషా, సాహిత్య, సాంస్కృతిక పరస్పర సంబంధాలకు పునాది వేశారు. ఈ కార్యక్రమాల కొనసాగింపుగా అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ ఏర్పాటుకు కూడా ఆయన కృషి చేసినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది.

సేవా తత్వం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు రాజకీయాన్ని ప్రజాసేవతో ముడిపెట్టిన నాయకుడిగా చిత్రించబడ్డారు. సామాజిక సంక్షేమ శాఖను స్వచ్ఛందంగా కోరుకోవడం, పేదలకు భూదానం చేయడం, ప్రజా రవాణాలోనే ప్రయాణించడం, పూలదండలు స్వీకరించకుండా నిరాకరించడం, గాంధేయ జీవనశైలిని అనుసరించడం వంటి అంశాలను ఆయన సేవా తత్వానికి ఉదాహరణలుగా జీవితచరిత్ర వివరిస్తుంది.

కుటుంబం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు సతీమణి ప్రభావతీదేవి. వీరికి ఇద్దరు కుమారులు——**బుద్ధప్రసాద్**, **సత్యప్రసాద్**——మరియు ఇద్దరు కుమార్తెలు——**అన్నపూర్ణ**, **రేవతి**. కుటుంబ సభ్యులు కూడా విద్య, సామాజిక సేవ, ప్రజా జీవితంలో వివిధ రంగాలలో సేవలందించినట్లు గ్రంథంలో పేర్కొనబడింది. ముఖ్యంగా బుద్ధప్రసాద్ తరువాత ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ ఉపసభాపతిగా పనిచేశారు.

వారసత్వం

మండలి వెంకట కృష్ణారావు వారసత్వం ప్రధానంగా నాలుగు రంగాలలో గుర్తించబడుతుంది.

- గాంధేయ విలువల ఆధారంగా ప్రజాసేవను రాజకీయాలతో అనుసంధానించడం.
- తెలుగు భాష, సంస్కృతి, ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ద్వారా ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలుగు సమాజాన్ని అనుసంధానించేందుకు కృషి చేయడం.
- సాంఘిక సంక్షేమం, విద్య, మత్స్యకారులు మరియు వెనుకబడిన వర్గాల అభ్యున్నతికి పరిపాలనా సంస్కరణలు చేపట్టడం.
- దివిసీమ ప్రాంత అభివృద్ధి, విపత్తు సహాయక చర్యలు, గ్రామీణాభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో చురుకైన పాత్ర పోషించడం.